

Grymt Praktiskt Styrinstrument

Att ta tillvara ungas drivkrafter på landsbygden
En handbok för er som vill öka samverkan unga - vuxna
i det lokala utvecklingsarbetet

Bakgrund

Denna handbok bygger på erfarenheter från projektet GPS, Grymt Praktiskt Styrinstrument, som Leader Södermanland drivit under 2019-2021. Bakgrunden är erfarenheter från många Leadersatsningar där det visat sig att medverkan av unga (13-25 år) är en viktig framgångsfaktor. Erfarenheten är också att det inte är helt lätt att få till stånd en samverkan mellan vuxna och unga, som verkligen leder till ungas delaktighet en längre tid.

Leader Södermanland konstaterar att ofta leder satsningar på unga endast till projekt med unga för unga. De unga driver egna projekt vid sidan om övrig landsbygdsutveckling och blir då ingen aktiv resurs i bygdens utveckling. Många aktörer, inte minst bygdegupper, beskriver att de tycker det är svårt att veta hur de ska gå tillväga för att nå de unga och få igång verklig samverkan. Vi använder bygdegupp som begrepp för människor som går samman i föreningar, nätverk mm för att arbeta för sin bygds utveckling.

Handboken baseras på erfarenheter från arbetet i åtta bygder: Fogdön, Hälleforsnäs, Malmköping, Marmorbyn, Mellösa, Näshulta, Viala och Ärla under ledning av Åse Classon, projektledare,

Leader Södermanland. Projektet har haft en utvärderingsinsats för att samla och analysera alla erfarenheter och slutsatser.

Handboken riktar sig till bygdegupper och andra aktörer som ansvarar för och/eller är engagerade i landsbygdsutveckling inom civila samhället, näringslivet och stat/region/ kommun.

Syftet med handboken Grymt Praktiskt Styrinstrument är att bidra med tips, idéer och inspiration, som ökar möjligheterna att starta och/eller öka samverkan unga - vuxna i den bygd de lever i. Hur ni sedan lägger upp arbetet i er bygd, det är just ni experter på.

Fokus i handboken är de första stegen i processen för att få till en hållbar samverkan unga-vuxna i lokalt utvecklingsarbete på landsbygden.

Pandemin har haft såväl positiv som negativ inverkan på arbetet. De viktiga fysiska mötena har begränsats samtidigt som nya former för digitala möten har utvecklats.

För er som vill ta del av Leader Södermanlands rapport om metod och resultat från GPS -projektet hänvisas till kansliet: info@leadersodermanland.se

Annlouise Olsson
Rapportansvarig

Bam Björling
Rapportansvarig

Kristin Vettorato
Verksamhetsledare

Cenneth Åhlund
Ordförande Leader Södermanland
Eskilstuna 2021

Innehåll

Att börja arbetet i bygdegruppen **s 4**

Att bjuda in medlemmarna till dialog i bygdegruppen för att diskutera vikten av att unga blir delaktiga. Syftet med dialogen är att skapa samsyn om vikten av att vuxna tar ansvar för att unga ska bli delaktiga och kunna påverka samhällets utveckling.

Att möta unga **s 5**

Att möta unga för att ta reda på vilka tankar och idéer de har om sin hembygd.

Att genomföra aktiviteter i samverkan **s 8**

Att ta vara på och utveckla ungas idéer i samverkan med de vuxna.

Att skapa långsiktighet för ungas delaktighet **s 9**

Att göra arbetet till en långsiktig och inkluderad del av bygdegruppens verksamhet.

Erfarenheter, reflektioner och citat från bygderna **s 11**

Att börja arbetet i bygdegruppen

Att avsätta mötestid i bygdegruppen är viktigt för att diskutera på vilket sätt ni vill att unga ska bli mer delaktiga och hur ni ska öka samverkan unga – vuxna. Hämta erfarenheter från liknande satsningar som genomförts tidigare av bygdegrupper eller andra.

A. Hur upplever ni vuxna de ungas situation i bygden?

- Undersök var de unga finns och vilka olika grupper av ungdomar som finns i bygden.
- Ta reda på vilka mötesplatser det finns för unga och vilka föreningar som har ungdomsverksamhet.
- Tänk på att unga innebär många olika grupper av ungdomar med olika liv och intressen.
- Samtala om vilka förutsättningar unga har för att utöva aktiviteter i bygden. Diskutera om flickor och pojkar har samma förutsättningar.
- Fundera på hur ni kan hjälpa varandra att ha kloka jämställdhetsglasögon på för att se och använda skillnader utan att riskera att hålla kvar fördomsfulla uppfattningar.
- Genom att ”se” olikheter mellan flickor och pojkar ökar möjligheterna till att verkligen ”se” dem.

B. Hur upplever ni samverkan unga – vuxna idag?

- Ge exempel på den samverkan som finns och hur den fungerar.
- Hitta sätt att bygga relationer till de unga som gör dem sedda och trygga.
- Ge kontinuerlig feedback.

C. Varför är det viktigt att öka ungas delaktighet i det samhälle som de växer upp i?

- Samtala om vikten av att unga deltar i utvecklingen av bygden.
- Samtala om vad unga vill och kan bidra med.
- Ta reda på vad ”era” unga uppskattar men även vill förändra i bygden.
- Undersök vad som skulle behövas för att de skulle vilja bo kvar/återvända.

D. Vad innebär begreppet delaktighet för er vuxna?

- Diskutera vad delaktighet innebär för er vuxna.
- Fundera på hur ni vill att de skall vara delaktiga.
- Fråga vad de unga vill och vad de önskar av er vuxna.
- Samtala om hur ni tänker er samverkan och delaktighet.

Att möta unga

A. Hur kan unga bjudas in till dialog och samverkan?

- Tänk på att "alla möten är ett möte".
- Använd mötet med unga vid butiken/ idrottsplatsen/bushållsplatsen för att skapa relationer.
- Fråga vad de unga tänker om bygden.
- Ha alltid örat mot marken och fånga upp idéer som unga har till exempel på sociala medier.
- Ta kontakt och fråga om bygdegruppen kan vara behjälplig/stötta idén.
- Använd de mötesplatser som finns i bygden, elevråd, fritidsgård, föreningar med ungdomsaktiviteter/ idrott, ridskola med flera, där ni kan väcka ungas intressen och där samverkande möten kan ske.
- Bjud in till familjeaktiviteter för att skapa relationer till flera generationer och underlätta för familjer med småbarn.

Att vara där ungdomar finns för att skapa relationer och prata med dem om att de är viktiga och kan vara med och påverka det som sker i bygden är ett bra sätt att engagera unga initialt.

B. När ni har bestämt er för att bjuda in de unga till ett möte.

- Formulera en enkel inbjudan där ni skriver att ni vill träffa de unga för att ta reda på vad de har för tankar och idéer.
- Försök att välja en dag som passar för ett möte så att det inte krockar med andra aktiviteter.
- Utse ansvariga för att sammankalla och hålla i mötet.
- Tänk på att vara tillräckligt många vuxna så att arbetet kan fortsätta även om någon vuxen försvinner.
- Diskutera med och fråga de unga i vilka kanaler ni ska sprida inbjudan så att den når fram.
- Tänk ut olika sätt att motivera unga att komma till ett möte.
- Skapa relationer.
- Samtala med de unga ni möter och säg att ni hoppas de kommer på mötet. Säg: "Det är viktigt att just du kommer" och "Det kan vi ta upp på mötet" när de kommer med sina tankar och idéer ombygden.
- Skicka personliga brev.
- Skriv på sociala medier.
- Be föräldrar uppmuntra sina ungdomar att komma och tycka till om bygden.
- Ta hjälp av några ungdomar som har bra kommunikationsvägar med andra unga för att sprida information om mötet.

C. Hur ordnar ni mötet med de unga?

- Var kreativa när det gäller att hitta på mötesformer och -platser. Att träffas utomhus har visat sig fungera bra.
- Ta reda på vilka samlingslokaler det finns i bygden som kan bli välkomnande mötesplatser.
- Möt de unga på ”deras egna arenor” framför allt vid det första mötet. Detta har visat sig vara lyckosamt för att få unga att delta.

Inför mötet

- Skapa en inbjudande miljö, till exempel en cafémiljö med småbord.
- Duka upp med snacks/frukt/dricka eller bjud på pizza/hamburgare/fika.
- Ha en karta/skiss på bygden på borden tillsammans med pennor och stora papper, där anteckningar görs under samtalen.
- Tänk på att det är klokt att ni vuxna är i minoritet vid mötet.
- Fokusera på de unga som kommer och vill vara med.
- Ställ öppna frågor och lyssna.
- Styr inte för mycket.
- Ha en öppen attityd mot alla ungdomar och lyft fram alla idéer som kommer.

Under mötet

- Presentera er för varandra med några nyckelord och berätta varför ni vill vara med.
- Var noga med att alla säger något i början.
- Förklara att det är viktigt att få veta vad de unga som bor i bygden tycker och vilka idéer de skulle vilja utveckla tillsammans med er.

- Börja med några enkla frågor för att starta diskussionerna: Vad är det bästa med att bo här? Vad saknar vi? Vilka förslag har vi på saker som skulle göra bygden trevligare att bo i?
- Ni vuxna ansvarar för att ställa frågor och hålla igång samtalen.
- Ordna så att det finns någon vuxen som sitter med vid varje bord under samtalen.
- Utse någon vid varje bord som skriver ner idéerna som kommer fram.
- Avsätt cirka femton minuter för att diskutera första frågan: ”Vad är det bästa med att bo här?”
- Diskutera sedan frågan i stor grupp under cirka fem, tio minuter.
- Återgå till diskussion i mindre grupper.
- Frågorna: ”Vad saknar vi?” och ”Vilka förslag har vi på saker som skulle göra vår bygd trevligare att bo i?” kan diskuteras samtidigt eftersom frågorna om vad man saknar och vad man önskar ofta hänger ihop.
- Avsätt ordentligt med tid till denna diskussion och ha fingertoppskänsla för om det behövs mer eller mindre tid.

- Anteckna det som kommer fram.
- Undvik att avbryta kreativa samtal men gå vidare om det inte finns mer att prata om.
- Diskutera i storgrupp det ni diskuterat i smågrupperna.
- Stimulera ungdomarna att berätta.
- Börja som vuxen att berätta och bjud samtidigt in ungdomarna att förklara och utveckla hur de tänkte om olika idéer/förslag.
- Sammanställ allt på stora papper.
- Ta med alla idéer/förslag oavsett vad de handlar om.
- Dela in alla idéer/förslag i kategorier beroende på hur de hör ihop.
- Gå igenom och prioritera de kategorier av idéer/förslag som ni vill börja arbeta med.
- Skapa gärna en tidsaxel så ni planerar in arbetet i ett längre tidsperspektiv.
- Utse kontaktpersoner/sammankallande (2-3 ungdomar och 2 vuxna) för de aktiviteter ni bestämt att ni ska arbeta med i närtid.
- Tillsätt arbetsgrupper för de idéer ni ska jobba vidare med men undvik om möjligt fasta arbetsgrupper med ett fåtal ungdomar utan främja möten där ungdomar kan hoppa på och av beroende på lust och engagemang.
- Låt arbetsgruppen vara en del bygdegruppen i början istället för att göra en förening av den. Organisering kommer sen.
- Diskutera med ungdomarna vilka olika kanaler ni skall använda för att sprida information om möten och om verksamheten för att göra det möjligt för fler ungdomar att komma med.
- Bestäm när ni ska träffas igen och hur ni ska hålla kontakt med varandra. Blir det maillista, grupp på sociala medier, sms, whats-up, eller...?

Efter mötet

- Be ungdomarna om feedback, vad de tyckte om och vad som kunde göras bättre.
- Bjud löpande in till träffar för att diskutera arbetet och bestäm alltid arbetsuppgifter inför nästa möte.
- Ge information fortlöpande om vad som händer i projektet, speciellt om det "står still" eller tar längre tid än önskat.

Att genomföra aktiviteter i samverkan

A. Hur kan ni i skapa en stöttande struktur som ”coachar utan att curla” ungas idéer?

- Tänk på att vara stödjande och dela med er av era erfarenheter och inte ta över, tänka och göra åt de unga.
- Bidra med era kontakter till viktiga samarbetspartners tex kommunen, markägare, företag eller föreningar.
- Låt de unga ha en framträdande roll vid möten med samarbetspartners.
- Ge kontinuerlig feedback på era förhållningssätt mot varandra i arbetet.
- Gör ungdomarna delaktiga där de vill vara med.
- Ta tidigt kontakt med dem som är viktiga att samarbeta med kring de idéer ni valt att gå vidare med, eftersom det kan det ha stor betydelse för hur framgångsrikt projektet blir om de tidigt blir delaktiga i processen.

Leader Södermanland

är ett EU finansierat program för landsbygdsutveckling, som initierar och finansierar lokala föreningars och företags utvecklingsprojekt.

Leadermetoden

innebär nytänkande, underifrånperspektiv, samarbete, lokal kunskap och hållbarhet.

När unga kommer med idéer/förslag behövs en stödjande struktur i bygden där de i tillsammans med vuxna kan förverkliga dem. Unga är individer med olika drivkrafter och mognad. Om ert förhållningssätt är att hela tiden gemensamt arbeta mot ett mål blir förutsättningen större för att unga verkligen känner sig delaktiga och att det blir en läroprocess inför framtiden.

B. Behöver ni finansiering av era projekt?

- Starta de projekt som inte behöver externa pengar.
- Använd era samarbetspartners för att öka möjligheten till att hitta lokal, regional eller nationell finansiering till projekten.
- Se om det finns möjlighet att finansiera ert projekt genom att göra en ansökan till Leader, som är en ideell förening, vars syfte är att arbeta med landsbygdsutveckling. Kommunen som kan svara på om er bygd ingår i ett Leaderområde.
- Kontakta det lokala Leaderkansliet, presentera er idé och om er idé passar in i Leaders strategi får ni hjälp att gå vidare och formulera en ansökan.
- Ta reda på vilka andra vägar till finansiering som finns, till exempel stiftelser, fonder, riksförbund och banker.

Att skapa långsiktighet för ungas delaktighet

Efter att arbetet med unga har kommit igång är det dags att fundera på hur ni långsiktigt kan arbeta med ungas delaktighet.

A. Hur ska ni skapa långsiktighet i er samverkan unga – vuxna?

- Fundera tillsammans på hur ni vill arbeta för att de unga ska vilja och kunna vara delaktiga över tid.
- Komplettera bygdegruppens dokument, till exempel verksamhetsplan med en skrivning om att unga ska vara delaktiga i bygdeutvecklingen.
- Tänk och agera inkluderande.
- Var vuxna som stannar kvar, för det visar de unga att vuxna är att lita på.
- Vårda relationerna.

B. Hur kan ni påverka kommunens strukturer som möjliggör samverkan unga – vuxna?

- Bjud in gruppledarna för de politiska partierna tillsammans med de tjänstemän som arbetar med landsbygdutveckling och presentera/diskutera er "Lokala Utvecklingsplan".
- Förbättra relationerna mellan kommunens tjänstemän och bygdegruppen.
- Ordna inspirationsmöten/utbildning/kompetensutveckling om ungas delaktighet i utvecklingen på landsbygden och bjud in kommunens politiker och "berörda" tjänstemän.
- Ha fysiska nätverksträffar med kommunen och de andra bygdegrupperna i kommunen.

- Öka samverkan med andra bygdegrupper för att bli starkare i dialogen med kommunen.
- Diskutera hur tjänstemännen på kommunen kan stötta bygdegrupperna i utvecklingen av landsbygden och vice versa.
- Se er som en samarbetspartner till kommunen i utvecklingen av landsbygden och inte som en beställare av service.
- Låt de unga möta kommunens tjänstemän och presentera sina idéer/förslag så att även de unga på landsbygden blir synliga och inte glöms bort som annars ofta sker.
- Lär de unga att prata direkt med dem det gäller.
- Dokumentera och visa upp det ni åstadkommer och som händer i bygden via sociala medier, press och andra kanaler.

B. Hur samverkar ni med andra aktörer i arbetet unga – vuxna i bygden?

- Ta kontakt med andra aktörer som arbetar med unga till exempel föreningar, nätverk, skolan för att se hur era planer kan bli en viktig pusselbit i det som redan pågår.
- Bjud in till samarbete i de frågor där ni kan skapa mer kraft, synlighet och resultat.
- När ni planerar att samarbeta med andra, tänk igenom för- och nackdelar med det.
- Tänk även igenom för- och nackdelar med att samarbetspartnern ska vara med från start eller komma till ett projekt/en aktivitet som ni redan planerat.
- Dela generöst med er av era erfarenheter och ta del av och använd vad andra har att bidra med ifråga om tillvägagångssätt, insikter och kunskaper.

Erfarenheter, reflektioner och citat från bygderna

Låt er inspireras av dessa citat
och reflektioner från bygderna:

”

Träffas utomhus även
när ni får träffas
inomhus igen.

”

Unga vill se att saker
händer men det behöver
inte vara så stort.

”

Ha örat mot marken och fånga
upp de idéer de unga har.

”

Vi måste skapa
möjligheter för
våra ungdomar
att bli medskapare
i det samhälle de
själva ska leva i.

”

Vi hade inte kommit igång med
att bjuda in unga om det inte
varit för att Leader visade vägen
och kopplade ihop oss med andra,
som hade erfarenheter.

”

Det skall vara möjligt
att bo och leva hela sitt
liv på sin hemort!

”

Jag utgick från att de
unga hade stor digital
vana men så insåg
jag att det inte var
MÖTEN de brukade
delta i digitalt...

”

När ungdomarna
själva berättar för
andra unga och för
vuxna, då vill de
också vara med.

”

Vad roligt det var!
Varför har vi inte gjort
det här tidigare?

”

Vi trodde vi visste
vad ungdomarna ville
ha men vi frågade
inte. Nu vet vi att de
har en massa idéer
som vi aldrig kunde
tänka oss. Inte minst
sådant som är bra för
äldre.

”

Tack vare Leader
är det nu självklart
att fortsätta att
arbeta tillsammans
unga -vuxna i bygden
och för bygden.

Copyright Leader Södermanland.
Får mångfaldigas med angivande av källa.